

הקשר הנפלא בין פרשת שופטים לחודש אלול בזכות שאנו עושים הדין למטה בחודש אלול בתשובה מתבטל הדין למעלה שינהיג אותנו הקב"ה במדת הרחמים

הדין למטה, מתעלה ה' צבאות בגבהי מרומים להנהיג את ישראל במדת הרחמים.

יש להוסיף תבלין לבאר לפי זה המושך המדרש: "ועל ידי שאתם מגביהין אותי בדין, אף אני עושה צדקה ומשרה קדושת בניכם, מנין שנאמר והאל הקדוש נקדש בצדקה". שלא נטעה לחשוב כי מאחר שבזכות הדין שאנו עושים למטה, הקב"ה מתעלה לשבת בגבהי מרומים להתנהג במדת הרחמים, אם כן אנו מונעים ממנו בכך לרדת להשרות שכינתו בתוכנו.

אלא אדרבה בזכות שאנו מעלים את הקב"ה למעלה, במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו שמשרה יותר את קדושת שכינתו בתוכנו, כירידה זו לקבוע את דירתו בתחתונים עם בניו עליה היא, עד כדי כך שבזכות זה יקבע את שכינתו בתוכנו משכן קבוע: "ואם שמרתם את שניהם הצדקה והדין, מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה".

"עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר"

בספר "חות יאיר" [מגדולי ספרי הדרוש מהגאון הגדול רבי אלעזר קאליר זצ"ל] (אור החור דרוש' לראש השנה) משתעשע בדברי ה"זוי עמודים", ומפרש בזה מה שכתוב (תהלים מז-ו): "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר", על פי מה שכתב ה"כלי יקר" בספרו "שפתי דעת" (פרשת שופטים מאמר שיט), כי יסוד זה שכשיש דין למטה אין דין למעלה יש לו ב' פירושים, פירוש א' שביט דין למטה עושים את הדין כדת של תורה, פירוש ב' שהחוטא עצמו עושה דין בעצמו על ידי תשובה וקנסות כדי לתקן את אשר פגם, ובלשון קדשו:

"ותדע שדין שלמטה יש לו ב' בחינות פשוטו ומדרשו, פשוטו כדאמרן שבזמן שביט דין של מטה עושה דין בחוטאים אין דין למעלה, מדרשו הוא בדברים שבין אדם למקום, שאם אדם עושה דינא לנפשיה, לענות את הנפש החוטאת בתענית ושאר מיני סיגופים השייכים לבעלי תשובה אין דין למעלה".

שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות".

וצריך ביאור להבין הענין שהקב"ה מתגבה, שעל כך אומר הכתוב: "ויגבה ה' צבאות במשפט". וביאר בדברי קדשו על פי מה שכתוב במהפכת סדום שאמר הקב"ה (בראשית יח-כא): "ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה".

מתמה על כך בזוהר הקדוש (פרשת ויראקה): "נְיָ לָא הוּהוּ יְדַע קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא, דְּאִיהוּ אֲמִר אַרְדָּה נָא וְאֶרְאָה [וכי לא ידע הקב"ה שחטאו, עד שהוא צריך לרדת לראות אם חטאו], וְהָא כְּלָא אֲתַגְלִי קַמִּיה [הלא הכל גלוי לפניו]. אֶלָּא אַרְדָּה נָא מִדְּרָגָא דְרַחֲמֵי לְדְרָגָא דְדִינָא [אלא ארדה ממדת הרחמים למדת הדין], וְהֵינֵנו יְרִידָה, וְאֶרְאָה, רְאִייה דָּא הִיא לְאִשְׁגָחָא עֲלֵיהוֹן גְּמָאן דִּינָא יְדִין לֹון". [ראיה זו היא להשגיח עליהם באיזה דין לדון אותם].

נמצינו למדים מזה שכאשר הקב"ה צריך לשנות מההנהגה של מדת הרחמים להנהגה של מדת הדין, הרי זה כביכול בבחינת ירידה אצלו יתברך. ומבאר ה"זוי עמודים" הכוונה בזה:

"פירוש לדבריו, כי ידוע כביכול ברוך הוא במקום גבוה מעל גבוה יושב, ושם אין התעוררות שום דין רק רחמים גמורים, כענין (דברי הימים א טז-טז) הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו. אך על ידי פעולת התחתונים של עושי הרעה, צריך לירד כביכול ממקום גבוה שלו, למקום הנמוך אשר שם יש התעוררות דינים, ומשום הכי אמר ארדה ואראה וכו', כי צריך אני לירד כביכול למקום הדינים".

לפי זה הוא מבאר כוונת המדרש: "אמר הקב"ה לישראל, בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה", כלומר בזכות שישראל עושים את הדין למטה אין הדין נעשה למעלה, ועל ידי זה הם גורמים שלא יצטרך הקב"ה כביכול לרדת להנהיג את ישראל במדת הדין, אלא הוא יושב בכבודו בגבהי מרומים במקום עוז וחדוה, ומביא ראיה לכך: "מנין שנאמר ויגבה ה' צבאות במשפט", על ידי שישראל עושים משפט שהוא

לקראת שבת קודש הבאה עלינו לטובה, השבת הראשונה בחודש אלול, שאנו קוראים בה פרשת שופטים, דבר בעתו מה טוב לבאר הקשר בין פרשת שופטים לחודש אלול, על פי מה שפתח הכתוב בפרשתנו (דברים טז-יח): "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק".

דרשו על כך במדרש (דב"ר ה-ה): "רבי אליעזר אומר, במקום שיש דין אין דין, ובמקום שאין דין יש דין, ומהו כן [איך אפשר שיהיו יחד יש דין ואין דין], אלא אמר רבי אליעזר, אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה, הדין נעשה למעלה". נמצא לפי זה כי בזכות השופטים שעושים את הדין למטה, הרי הם גורמים בכך שלא יהיה הדין למעלה.

ב"גנזי ישראל" להרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל מבאר לפי זה כמין חומר מה שפירש רש"י בלשון קדשו: "שופטים, דיינים פוסקים את הדין". רמז לנו רש"י בכך, כי הדיינים שמבצעים את הדין למטה, "פוסקים את הדין", מפסיקים את הדין למעלה שלא ירד למטה, כי אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה.

"ויגבה ה' צבאות במשפט" בזכות שישראל עושים את הדין

הנה מה טוב ומה נעים להביא מה שביאר בספר "זוי העמודים" [מבנו של השל"ה הקדוש] (פרק טז) מה שמצינו עוד מאמר בענין זה במדרש רבה (שם ז):

"שופטים ושוטרים, אמר הקב"ה לישראל, בני חייכם בזכות שאתם משמרים את הדין אני מתגבה, מנין שנאמר (ישעיה ה-טז) ויגבה ה' צבאות במשפט, ועל ידי שאתם מגביהין אותי בדין, אף אני עושה צדקה ומשרה קדושת בניכם, מנין שנאמר (שם) והאל הקדוש נקדש בצדקה, ואם שמרתם את שניהם הצדקה והדין, מיד אני גואל אתכם גאולה שלימה, מנין שנאמר (שם נ-א) כה אמר ה'

בחודש אלול צריך לעשות תשובה שהיא בחינת עשיית הדין למטה ועל ידי זה אין הדין נעשה למעלה

גנזי ישראל: רש"י מפרש: "שופטים, דיינים הפוסקים את הדין", לרמז שהם מפסיקים את הדין למעלה.

ביאור דברי הטור שתיקנו לתקוע בשופר כל חודש אלול זכר למה שתקעו ישראל כשעלה משה בראש חודש אלול

הקשר הפנימי בין מה שתקעו ישראל בחודש אלול כדי שלא יטעו בעבודה זרה למה שאנו תוקעים לשם תשובה

שאנו נוהגים לתקוע בשופר כל חודש אלול, כי הוא זכר למה שתקעו ישראל בשופר כשעלה משה למרום בראש חודש אלול, כדי שלא יטעו ישראל בחשבון ארבעים הימים שעלה משה למרום, כפי שטעו כשעלה בפעם הראשונה אשר כתוצאה מכך חטאו בעגל, הנה הם דברי הטור:

"תניא בפרקי רבי אליעזר, בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה (דברים י-א) עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה להר, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר (תהלים מז-י) עלה אלקים בתרועה וגו' [ה' בקול שופר], לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג-1) אם יתקע שופר בעיר וגו' [ועם לא יחרדו] וכדי לערבב השטן".

והנה כבר העיר בביאור הרד"ל על הפרקי דרבי אליעזר (שם אות יח), כי מלשון הפרקי דרבי אליעזר עצמו: "לכן התקינו חכמים שיהיו תוקעין בשופר 'בראש' חודש אלול בכל שנה ושנה", משמע שלא תקעו רק בראש חודש אלול ביום שעלה משה להר, ולכן תיקנו לתקוע בכל שנה בראש חודש אלול.

אולם הטור שכתב שתיקנו לתקוע בראש חודש אלול "וכל החודש" הבין מדברי הפרקי דרבי אליעזר, כי כשעלה משה להר תקעו מראש חודש אלול כל ארבעים הימים עד שירד משה מן ההר ביום הכיפורים, כדי שלא יטעו בעבודה זרה כמו שטעו בפעם הראשונה בחטא העגל, ואנו נוהגים לתקוע רק כל חודש אלול עד ראש השנה כדי להתעורר בתשובה. והוסיף שכפי הנראה גרסת הטור בדברי הפרקי דרבי אליעזר לא היתה: "שיהיו תוקעין בשופר 'בראש' חודש אלול", באות ב', אלא באות מ': "שיהיו תוקעין בשופר 'מראש' חודש אלול", דהיינו כל חודש אלול כדי להתעורר בתשובה.

והביא הרד"ל ראייה ברורה שכשעלה משה להר תקעו כל ארבעים יום, שהרי מה שטעו

מקדימים לעשות תשובה למטה כדי לעשות את הדין למטה, ובזכות זה נזכה לבטל בראש השנה את הדין למעלה, אלא הקב"ה ישפוט אותנו בחסד וברחמים, והרי זה מתאים להפליא למה שכתב ה"בני יששכר" (אלול מאמר א אות י) לבאר הקשר בין פרשת שופטים לחודש אלול, בלשון קדשו:

"בהתחלת אלול קורין תמיד סדר שופטים ושופרים תתן לך בכל שעריך וכו', שזהו התחלת התשובה ועיקרה, אשר הבעל תשובה מחויב להושיב שופט ושופר אצל כל שעריך, דהיינו כל החושים אשר המה שערים באדם שפתחם הבורא יתברך שמו להשתמש עמם, כגון עינים ואזניים וחוטם ופה וראש הגויה, מחויב האדם להושיב הדעת לשופט, אצל כל שער ישפוט בצדק, את אשר ישתמש בחושים ואת אשר יניח.

ושופר הוא אשר יעניש את העובר, כמו כן יושיב האדם שופר את אשר יעניש, היינו אם יזדמן אשר יסתכל בעיניו בדבר האסור או ידבר בפיו את אשר לא ירצה לה', יקבל על עצמו עונש, הן בממון לצדקה, והן בגוף בסיגוף ותענית וכיוצא וכמו שנהגו תלמידי הרמ"ק ז"ל, וזהו עיקר גדול לתשובה".

ולפי דברינו יפה דרשו על כך במדרש: "אם נעשה הדין למטה, אין הדין נעשה למעלה, ואם לא נעשה הדין למטה, הדין נעשה למעלה". כי יש בזה רמז נפלא על חודש אלול, שצריך כל אדם לעשות את הדין למטה על ידי שיעשה תשובה שלימה בקבלת עונשים ונתינת צדקה בבחינת (דניאל ד-כד): "וחטאן בצדקה פרוק", ובזכות זה יתבטל הדין למעלה, ויתעלה הקב"ה להנהיג אותנו במדת הרחמים בבחינת: "ויגבה ה' צבאות במשפט".

ביאור הטעם שאנו תוקעים בשופר בחודש אלול

והנה בענין התשובה בחודש אלול, דבר בעתו מה טוב להתבונן במה שהביא הטור (א"ח סימן תקפא) בשם פרקי דרבי אליעזר (פרק מז), הטעם

לפי זה מפרש ה"שפתי דעת" מה שכתוב: "שופטים ושופרים תתן לך", שתהיה שופט לעשות לעצמך משפט על מה שעברת על מצוות התורה, וגם בחינת שופר להעניש את עצמך על מה שחטאת, לכן יפה דרשו על כך במדרש: "אם נעשה הדין למטה", שעשה תשובה בחרטה עזיבה קבלה, "אין הדין נעשה למעלה".

והנה מבואר בשל"ה הקדוש (מסכת ראש השנה תורה אור אות ג) רמז נפלא על משמעות הקולות של השופר: תקיעה שברים תרועה תקיעה, הקול הראשון "תקיעה" שהוא קול חלק בלי שום הפסקות, הוא רמז על לידתו של אדם בעולם הזה כאשר הנפש היא עדיין נקיה וטהורה בלי שום פגם. אולם כשהוא חוטא ח"ו הרי הוא משתנה בבחינת קולות "שברים", אשר כפי המבואר בגמרא (ר"ה לג:) הוא קול של "גנוחי גנח", כאדם שמתאנח על כאבים שיש לו בגוף, כך מקבלת הנפש "שברים" בהיותה חולה ופגומה על ידי החטאים והעוונות.

והעצה על כך היא להשמיע קול "תרועה", שלפי המבואר בגמרא (שם) היא קול של "ילולי ילילי", כאדם הבוכה ומשמיע קולות קצרים זה אחר זה, דהיינו שיעשה תשובה שלימה ויוריד נחלי דמעות על אשר מרד בה', ועל ידי זה יזכה לתקן את נפשו כפי שהיתה בראשונה בלי שום פגם, אשר על כך רומז הקול האחרון של "תקיעה" שהוא קול חלק, כי בזכות התשובה חוזרת הנפש לקדמותה נקיה וטהורה בלי שום פגם.

מוסיף על כך ה"חות יאיר", כי מטעם זה תוקעים בסוף כל התקיעות "תקיעה גדולה", כדי להורות בכך על מה ששינינו בגמרא (ברכות לד:): "מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין עומדין", לכן התקיעה האחרונה שבאה אחרי כל קולות התרועה שהם רמז על הבכיות של תשובה היא "תקיעה גדולה", לרמז שמעלת בעל התשובה האמיתי גדולה מצדיקים גמורים.

הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "עלה אלקים בתרועה", כאשר ישראל תוקעים קולות התרועה כדי להתעורר בתשובה, הלא כלל גדול הוא כי כשיש דין למטה אין דין למעלה, לכן הם גורמים בכך "עלה אלקים בתרועה", שיתעלה הקב"ה למעלה מהנהגה של "אלקים" שהוא מדת הדין, ומנהיג את העולם במדת הרחמים בבחינת: "ויגבה ה' צבאות במשפט".

בחודש אלול אנו עושים את הדין למטה בתשובה

הנה כי כן הרווחנו להבין איך פרשה זו מתקשרת לחודש אלול חודש התשובה, שבו אנו

אולם כבר הבטיחו חכמינו ז"ל (מגילה ו:): "יגעתי ומצאתי תאמון", לכן ברצוני לשתף את הקוראים הנכבדים מה שחנני החונן לאדם דעת ברעיון חדש ליישב פליאה עצומה זו, על פי מה שדרשו במדרש (ילקוט שמעוני פרשת בשלח רמז רלד) מה שכתוב בקריעת ים סוף (שמות יד-כט):

"והמים להם חומה. שירד סמאל ואמר לפניו, רבונו של עולם לא עבדו ישראל עבודה זרה במצרים, ואתה עושה להם נסים, והיה משמייע קולו לשר של ים, ונתמלא עליהם חימה ובקש לטבען. מיד השיב לו הקב"ה, שוטה שבעולם, וכי לדעתם עבדוהו, והלא לא עבדוהו אלא מתוך שעבוד ומתוך טירוף דעת, ואתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון".

גם חטא בשוגג צריך תשובה למנוע עבירה גוררת עבירה

נמצינו למדים מזה שישראל עבדו עבודה זרה במצרים, אלא שהקב"ה לימד עליהם זכות שלא עבדוהו אלא מתוך שעבוד וטירוף הדעת, ונחשבים כאילו עבדוהו בשוגג ובאונס. אולם כלל ידוע שגם על עבירות באונס וכל שכן בשוגג צריך תיקון בתשובה, כי הן אמת שעל העבירה עצמה אין עונש כיון שהיה בשוגג, אולם מאחר שעבירה גוררת עבירה, לכן אם לא יעשה תשובה גם על החטא בשוגג, הרי זה יגרום לו לעבור עבירות ח"ו במזיד.

והנה מה שמצינו בענין זה דברים נוראים במדרש תנחומא (פרשת ויקרא סימן ו) על הפסוק (ויקרא ד-ב): "נפש כי תחטא בשגגה מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה".

"נפש כי תחטא, זה שאמר הכתוב (משלי יט-ב) גם בלא דעת נפש לא טוב ואיך ברגלים חוטא, מי שחטא אפילו בשוגג אינו סימן יפה לו... שנו רבותינו מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, לא יצר אדם על עבירה שעשה בשוגג, אלא [על כך] שנפתח לו פתח שיחטא, ואפילו בשוגג, ואפילו במזיד, ולא ישמח אדם על מצוה שבאה לידו, אלא על מצוות הרבה שעתידות לבוא לידו, לפיכך אם חטא בשוגג אין סימן יפה לו, שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב, ומה חוטא בשוגג אין סימן טוב לו, חוטא במזיד על אחת כמה וכמה, ועליו נאמר ואיך ברגלים חוטא"

מה נפלאים הם דברי כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע, שדיבר בקדשו לפרש הפסוק (חבקוק ג-א): "תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות, ה' שמעתי שמעך יראתי, ה' פעלך בקרב שנים חייהו, בקרב שנים תודיע". דהנה מבואר בזוהר הקדוש (פרשת בשלח) כי חבקוק היה בן השונמית שאלישע החיה אותו אחרי שמת, נמצא שכבר היה בעולם העליון וראה בבירור הפגם בנפש מכל העוונות בין בשוגג ובין במזיד.

ישוב הפליאה על מאמרו של רשב"י: "לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים"

מאחר שלפי רש"י גזירת המלך היתה שיחטאו ישראל בעגל איך מוכח מכאן שאפשר לעשות תשובה

בני ישראל חשבו שאינם צריכים לעשות תשובה על מה שעבדו עבודה זרה במצרים בשוגג ובאונס

מדרש תנחומא: צריך לתקן בתשובה גם מה שחטא בשוגג, שאם לא כן עבירה גוררת עבירה שיחטא במזיד

עוד צריך ביאור מהו הקשר בין תקיעת השופר שלנו בכל חודש אלול, לתקיעה שתקעו ישראל בראש חודש אלול כשעלה משה למרום, הלא מה שתקעו ישראל כשעלה משה למרום בראש חודש אלול, לא היה אלא כדי שלא יטעו בחשבון ארבעים הימים ויבואו לעבוד לעבודה זרה, ואיך זה שייך לתקיעת השופר שלנו שהיא כדי לעורר אותנו לתשובה.

לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל, כי כל הענין של חטא העגל לא היה אלא גזירת המלך כדי להורות תשובה לרבים, כמו ששינו בגמרא (ע"ז ד:):

"אמר רבי יהושע בן לוי, לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה... והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים". ופירש רש"י: "כלומר גיבורים ושלטים ביצרים היו, ולא היה ראוי להתגבר יצרם עליהן, אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם, כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני, אומרים לו צא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה".

והנני להעלות על שלחן מלכים מה שנתקשיתי שנים רבות על מאמר זה הפלא ופלא, כי אם החטא לא היה מצד ישראל, משום שמצד עצמם היו גיבורים ושלטים בהם היצר להחטיאם בעגל, אם כן איך אפשר ללמוד מכאן שיש לחוטא תיקון בתשובה, הלא הם לא חטאו כלל כי אם מגזירת המלך. עוד יש לתמוה כי אם חטא העגל היה מצד גזירת המלך, מהו הענין שצוה הקב"ה להביא פרה אדומה, שלפי דברי רבי משה הדרשן שהביא רש"י (במדבר יט-כב) היא כפרה על חטא העגל.

ישראל בפעם הראשונה בחשבון ארבעים הימים, לא היתה בהתחלת ארבעים הימים, כי זה היה ברור לכולם באיזה יום עלה, כמו שכתוב (שמות כד-ג): "ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלקים, ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם".

אלא הטעות היתה בגמר ארבעים הימים בירידתו מן ההר, כמו שכתוב (שם לב-א): "וירא העם כי בושש משה", ופירש רש"י שמשוה התכוון שיהיה בהר ארבעים ימים שלמים יחד עם הלילות, בלי היום שעלה שהיה בלי לילה, והם חישובו גם את היום הראשון שעלה בלי לילה, ומוכח מזה שכשעלה משה לקבל את הלוחות האחרונים תקעו בשופר כל ארבעים הימים, אלא שאנו נוהגים לתקוע רק בחודש אלול מאחר שאנו תוקעים בשופר כדי להתעורר בתשובה לפני ראש השנה.

וכן מבואר ב"מנורת המאור" (סימן ר"צ) שגם הוא הביא הביא בשם הפרקי דרבי אליעזר כמו שהביא הטור שנוהגים לתקוע בכל החודש, ויותר מזה מבואר ב"ספר הרוקח" (סימן רז):

"תוקעין מראש חודש אלול, וטעם המנהג שאין תוקעין עד יום הכיפורים, כי כן התקינו שיהיו תוקעין עד יום הכיפורים, על שם מ' יום אחרונים שעלה משה למרום, ואמר לתקוע בכל יום ויום כדי שלא יטעו עוד בעבודה זרה, ובזו המלכות אין תוקעין כי אם עד ראש השנה".

אמנם ראוי להתבונן במה שיש לתמוה, מהו הענין שתקעו בשופר במחנה כל יום כדי להודיע: "משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה", איך יעלה על הדעת שאחרי שכבר טעו פעם אחת בחטא העגל, ומשה רבינו ירד מן ההר ושבר את הלוחות, ושלח את שבט לוי להרוג בכל אלו שהשתתפו בחטא העגל, יטעו שוב בחשבון ארבעים הימים ויעשו עוד פעם עגל, עד שצריך לתקוע בשופר שלא יטעו שוב.

בראש חודש אלול לקבל את הלוחות האחרונים, תקעו בשופר בכל חודש אלול כדי להזכיר שלא יטעו שוב בחטא העגל, הכוונה בזה שתקעו שופר בכל יום כדי לעורר את ישראל בתשובה, לתקן מה שעבדו עבודה זרה במצרים בשוגג ובאונס, שחטא זה הוא שגרם להם בבחינת עבירה גוררת עבירה שיחטאו בעגל, וחששו שאם לא יתקנו עכשיו בתשובה, יכשלו שוב בחטא עבודה זרה מפאת עבירה גוררת עבירה.

יש להוסיף נקודה יקרה לבאר מה שנתעוררו לעשות תשובה עכשיו כשעלה משה שוב למרום לקבל את הלוחות האחרונים, על פי מה ששינוי בגמרא (יומא פו:): "היכי דמי בעל תשובה", כלומר מהו הסימן לבעל תשובה שהצליח בתשובתו, ומפרש שם רב יהודה: "באותו פרק, באותו מקום". לכן מאחר שנכשלו ישראל בחטא העגל כשעלה משה רבינו לקבל את הלוחות האחרונים, עתה שעלה שוב לקבל את הלוחות האחרונים, היתה להם הזדמנות לתקן בתשובה מה שחטאו באותו פרק ובאותו מקום.

לפי זה מבואר היטב מה שאומר הפרקי דרבי אליעזר: "הקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר עלה אלקים בתרועה". כי מאחר שתקעו בשופר כדי לעשות תשובה על מה שחטאו בעגל, וגם על מה שעבדו עבודה זרה במצרים בשוגג ואונס, שעבירה זו גרמה להם להשתתף בחטא העגל, לכן נתעלה הקב"ה באותו שופר לדון אותם במדת הרחמים.

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שכתב הטור: "לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". כי כמו שעשו ישראל תשובה גם על מה שעבדו עבודה זרה במצרים בשוגג ובאונס, שזה גרם להם שחטאו בעגל, כן צריכים אנו לעשות תשובה בחודש אלול על כל מה שחטאנו כל השנה הן בשוגג והן במזיד, ועל ידי זה מתעלה הקב"ה בבחינת: "עלה אלקים בתרועה ה' בקול שופר", לדון אותנו במדת הרחמים, שנזכה לכתיבה וחתומה טובה ושנה טובה ומבורכת.

יחוד שמו יתברך בשעת מתן תורה, כשפתח הקב"ה בשני הדברות הראשונים (שמות כ-ב): "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". אמנם לא מצינו שעשו תשובה על מה שעבדו עבודה זרה במצרים. [ומה שפירש רש"י (שמות יט-א) שבאו למדבר סיני בתשובה, הוא על מה שרפו ידיהם מן התורה ברפידים].

יש לומר שידעו ישראל מה שהשיב הקב"ה לס"מ שקטרג על ישראל: "שוטה שבעולם, וכי לדעתם עבודה, והלא לא עבודה אלא מתוך שעבוד ומתוך טירוף דעת, ואתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון". לכן חשבו בטעות שאין הם צריכים לעשות תשובה, אבל באמת היו צריכים לעשות תשובה, אלא שלא נחשב להם הדבר לחטא עד כדי כך שאפשר לקטרג מה נשתנו ישראל ממצרים, כי בודאי נשתנו מאחר שלא עבדו אלא בשוגג ובאונס.

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה עמקו דברי התנא האלקי רשב"י: "לא היו ישראל ראוין לאותו מעשה אלא להורות תשובה לרבים". כי הן אמת כמו שפירש רש"י שמצד עצמם היו גיבורים ושליטים ביצרם, אולם מאחר שעדיין לא תיקנו מה שעבדו עבודה זרה במצרים בשוגג ובאונס, לכן גזירת המלך היתה שיכשלו בחטא העגל בבחינת עבירה גוררת עבירה, כדי ללמדנו שצריך לעשות תשובה גם על החטא בשוגג ובאונס. לפי זה נשכיל להבין הטעם שנכשלו בחטא העגל על ידי הערב רב שעבדו עמהם עבודה זרה במצרים.

נמצא לפי זה כי מה שאמר רשב"י: "להורות תשובה לרבים", יש לו ב' פירושים, פירוש אחד שצריך לעשות תשובה גם על מה שחטאו בשוגג ובאונס, וכפי שלמדנו מדברי הרבי ר' אלימלך ז"ע שצריך לעשות תשובה גם על מה שחטאו בינקותו, ופירש שני להורות תשובה שאפשר לתקן גם על מה שחטאו בעבודה זרה, כי אין לך דבר שעומד בפני התשובה.

תקיעת שופר בחודש אלול כדי לעורר בתשובה על חטא העגל

מעתה יאירו עינינו להבין דברי הפרקי דרבי אליעזר שהביא הטור, שביום שעלה משה רבינו

לכן אחרי שהתעורר לחיים: "תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות" - על העוונות שנעשו בשוגג, "ה' שמעתי שמעך יראתי", שכבר הייתי בעולם העליון, ושם שמעתי שמעך ויראתי מהפגמים שנעשים בנפש אפילו על ידי העוונות בשוגג, לכן התפלל: "ה' פעלך בקרב שנים חיהו בקרב שנים תודיע", שעוד בהיות האדם בעולם הזה, תודיע לו את כל מה שהוא צריך לתקן, כי בעולם הבא כבר אי אפשר לתקן כלום, כי אין מעשה וחשבון בשאול.

בא וראה מה שמצינו בענין זה דבר פלא ב"דברי חיים" להגה"ק מצאנז זי"ע (פרשת כי תבא): "שמעתי ממורי ז"ל [הרה"ק מראפשיץ זי"ע]. שאמר בשם הקדוש אלקי אדמו"ר מוה"ר אלימלך זצ"ל [בעל נועם אלימלך], שצריך לעשות תשובה עד עבירה ראשונה", וכוונתו אפילו על עבירה שעבר בהיותו תינוק שאין בו דעת, כמו שהביא שם בהמשך דבריו על הרבי ר' אלימלך זי"ע: "שאמרו עליו זצלה"ה שעשה תשובה, ושרף ידיו על אשר ידו הכה על שדי אמו בהיותו יונק".

וכתב שם ה"דברי חיים" הביאור על כך בשם הרבי אלימלך זי"ע:

"שבדאי אין נפש ישראלי עלול ח"ו לחטא, כמאמר הוזהר הקדוש (ויקרא יג): נפש כי תחטא, התורה מתמה מאין בא זה [שנפש ישראל תחטא], והנה על כרחך הוא מחמת שעבירה גוררת עבירה, ומסתמא עשה מקודם עבירה קלה והביאו להחמורה, אך גם על הקלה גם כן פלא שנפש הישראלי יעשה אפילו חטא קל, ולכן צריך לפשפש עד בוא אל דבר קל למאד וכמעט לא נחשב [אפילו] לגדר שוגג ואונס".

מזה מסיק ה"דברי חיים", שצריך לעשות תשובה אפילו על עבירות שעשה בימי ינקותו, אף שברור שהוא בגדר אונס גמור, שהרי כל מה שעשה היה בלא דעת כלל, אולם אם לא יתקן הן עלולות לגרום לו שיחטא במזיד בבחינת עבירה גוררת עבירה, וכל שכן שצריך לעשות תשובה על כל מה שחטאו בשוגג כדי להפסיק את שרשרת העבירות.

חטא העגל להורות תשובה לרבים שצריך לתקן גם השוגג והאונס

מעתה אמינא מילתא חדתא, שישראל אמנם יצאו ממצרים ממ"ט שערי טומאה, וקיבלו עליהם

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com